

MATURITNÍ ZPRAVODAJ

CERMAT INFORMUJE O NOVÉ MATURITNÍ ZKOUŠCE

17
2013

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

Maturitní zkoušku z českého jazyka musí, až na výjimky přesně definované zákonem, absolvovat v rámci společné části maturit všichni žáci závěrečných ročníků středoškolského studia. Každým rokem se tak týká okolo sta tisíc maturantů.

Mohlo by se zdát, že zkouška z rodného jazyka by měla patřit k těm snazším překážkám na cestě k získání maturitní zkoušky. Protože se ale jedná o zkoušku komplexní, složenou z didaktického testu, písemné práce a ústní zkoušky, musí adept úspěšného složení maturity prokázat dovednosti napříč těmito třemi dílčími zkouškami.

V tomto čísle Maturitního zpravodaje jsme se rozhodli upozornit na možná úskalí maturitní zkoušky z českého jazyka tak, jak je vnímali maturanti v uplynulých dvou letech. A přestože pochopitelně nemůže nahradit důkladnou přípravu, jsem přesvědčen, že poslouží jako praktická pomůcka, kterou maturanti před startem společné části MZ ocení.

Jiří Zíka
ředitel CERMATu

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Český jazyk a literatura je povinnou zkouškou společné části maturitní zkoušky pro všechny maturanty. Tuto zkoušku tedy každý rok koná v řádném termínu zhruba 100 tisíc žáků. Na následujících stránkách bude uvedeno to nejpodstatnější, co by měli maturanti o zkoušce z českého jazyka a literatury vědět.

Zkouška společné části maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury je tzv. **zkouška komplexní**. To znamená, že se skládá ze tří dílčích zkoušek – **didaktického testu, písemné práce a ústní zkoušky**.

HODNOCENÍ SPOLEČNÉ ČÁSTI MATURITNÍ ZKOUŠKY Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Didaktický test je vyhodnocován centrálně elektronickou formou. Písemná práce a ústní zkouška je hodnocena hodnotiteli jmenovanými ředitelem školy, kteří jsou držitelé platných osvědčení k hodnocení zkoušek společné části maturitní zkoušky. Celkový výsledek v procentních bodech z komplexní

zkoušky z českého jazyka a literatury se vypočítá jako vážený průměr získaných procentních bodů všech 3 dílčích zkoušek, přičemž váhy jednotlivých zkoušek (Didaktický test: Písemná práce: Ústní zkouška) jsou 1:1:1.

DIDAKTICKÝ TEST

Didaktický test z českého jazyka a literatury čeká maturanty v pátek 3. května od 8 hodin ráno. Na řešení didaktického testu z českého jazyka a literatury mají žáci 60 minut. Žáci s příznámým uzpůsobením podmínek pro konání maturitní zkoušky mají navýšen čas na vypracování testu a případně další uzpůsobení podmínek konání zkoušky podle posudku vypracovaného školským poradenským zařízením.

Cizinci, kteří pobývají na území ČR nepřetržitě po dobu kratší než dva roky, mají časový limit u didaktického testu prodloužen o 15 minut. U didaktického testu z českého jazyka a literatury nejsou povoleny žádné pomůcky.

V didaktickém testu má žák prokázat (v souladu s platným katalogem požadavků) osvojení čtenářských dovedností a základních jazykových znalostí a dovedností, např. znalostí pravidel českého pravopisu, tvarosloví a větné skladby. Podstatná pro řešení testu je také dovednost porozumět textu a orientovat se v něm. Vedle toho je důležité, aby žák dokázal pracovat s různými typy textů, rozpoznal jejich charakter a také dovedl analyzovat jazykové prostředky, které se v textu uplatňují.

>>>

PATERO DOBRÝCH RAD PRO ÚSPĚŠNÉ ŘEŠENÍ DIDAKTICKÉHO TESTU:

- 1 Pozorně číst zadání úlohy a držet se toho, na co se úloha ptá, nedomýšlet si, co v zadání není.
- 2 Při řešení úlohy je nutné vycházet z výchozího textu, nespekulovat, co textu předcházelo nebo jak text pokračuje.
- 3 Nehledat chytáky, v testu žádné nejsou! Cílem maturitního testu není „žáka nacytat na švestkách“, ale ověřit to, co se v průběhu studia na střední škole naučil.
- 4 Průběžně si hlídat rozvržení času, nechat si dostatečný čas na kontrolu testu. Zadavatel didaktického testu upozorňuje na časový limit pouze jedenkrát, a to 5 minut před vypršením časové dotace na řešení testu. Je tedy dobré si řešení testu rozvrhnout, zbytečně se nezdržovat zdánlivě „neřešitelnými“ úlohami, ty si ponechat až na konec.
- 5 Do testového sešitu si lze cokoliv znamenávat, načrtávat si myšlenkové postupy, dělat si poznámky, ale samotné řešení je nutné uvést do záznamového archu, který je pak vyhodnocován. Předmětem hodnocení jsou totiž pouze odpovědi zapsané do záznamového archu, nikoli do testového sešitu.

PÍSEMNÁ PRÁCE Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Na začátku písemné práce dostane maturant testový sešit s nabídkou **10 zadání**. Na výběr zadání má **25 minut**, ve kterých si může svoji práci také naplánovat. Po uplynutí zmíněných 25 minut začíná samotná zkouška, na jejíž vypracování je dán časový limit **90 minut**. Pouze žáci s přiznaným uzpůsobením podmínek a cizinci pobývající v České republice méně než dva roky mají na sepsání písemné práce více času. Konkrétně cizinci mají prodloužen čas o půl hodiny, žáci s přiznaným uzpůsobením podmínek pak podle zařazení do konkrétní kategorie a skupiny žáků s PUP. Povoleno pomůckou u písemné práce z českého jazyka a literatury jsou Pravidla českého pravopisu. Pro cizince existuje navíc možnost použít překladový slovník a Slovník spisovné češtiny.

Minimální počet slov, který maturant při písemné práci z českého jazyka a literatury musí napsat, je **250**. Pro kontrolu počtu slov se lze řídit orientačním ukazatelem, že 250 slov je asi 25 až 30 řádků, záleží ale samo-

zřejmě na velikosti písma. Horní hranice počtu slov není u písemné práce z českého jazyka a literatury stanovena. Při hodnocení kritéria minimálního rozsahu textu je aplikována tolerance minus 50 slov. Podrobná kritéria hodnocení vydá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy k datu 31. 3. 2013.

OSMERO DOBRÝCH RAD PRO PSANÍ MATURITNÍ PÍSEMNÉ PRÁCE Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY:

- 1 **Pečlivě si přečíst a vybrat zadání.**
Pisatel by si měl dobře promyslet, které ze zadání mu bude blízké, a to jak tématem (tím, o čem má psát), tak komunikační situací a slohovým útvarem (tím, jakým způsobem má psát a jaké jazykové prostředky volit). Při rozhodování, které zadání zvolit, je dobré si ve zkratce představit, jak by mohl výsledný text asi vypadat, a promyslet, zda má pisatel k dispozici dostatek nápadů a myšlenek k napsání celého textu. Důležité rovněž je nenechat se zmást prvním dojmem z tématu, ale zvážit výběr zadání důkladně.
 - 2 **Naplánovat si, o čem psát.**
Ve 25 minutách na výběr zadání si lze práci také naplánovat. Do testového sešitu si žák může psát poznámky, osnovu, koncept nebo si jinak rozvrhnout práci a uspořádat si myšlenky, které se v textu objeví. Osnova není součástí hodnocení, proto by se do finální podoby textu neměla psát, pro přípravu textu je však dobré si načrtnout vlastní text a při samotném psaní se držet rozvrženého. Tím se pisatel vyhne tomu, že odbočí od tématu nebo že nestačí napsat vše, co měl původně v úmyslu.
 - 3 **Rozvrhnout si čas tak, aby byla možnost si práci ještě přečíst a zkontrolovat.**
 - 4 **Dodržet vybrané zadání.**
Cílem této části zkoušky je, aby každý maturant prokázal dovednost vytvořit v daném čase písemný projev podle určitých požadavků. V rámci písemné práce by maturant měl mimo jiné ukázat, že danému zadání rozumí a že se orientuje v dané komunikační situaci.
Je třeba držet se zvoleného zadání. Opravdu nejde o to, aby si maturant připravil jakýkoliv text a ten jen u maturity „vysypal z rukávu“. Pokud se bude od zvoleného zadání příliš odchylovat, bude to mít vliv na konečné hodnocení jeho písemné práce.
Pokud nebude vytvořen text podle vybraného zadání, bude písemná práce jako celek hodnocena nulou bodů.
- Písemná práce se hodnotí nulou v těchto případech:**
Text je o něčem jiném (např. místo přípravy palačinek je popisována příprava ořechové bábovky, místo o povolání zdravotní sestry je text o setkání lidí na urgentním příjmu, místo stížnosti dopravnímu podniku na problémy městské hromadné dopravy je popisováno nevhodné chování řidičů automobilů apod.)
Jedná se o jiný typ textu (např. místo vypravování jde o úvahu, místo oficiální stížnosti je napsán ironický fejeton, místo popisu pracovního postupu maturant píše vypravování o tom, jak se jednoho krásného dne rozhodl něco udělat apod.)
Text **nesplňuje požadavky na minimální stanovený rozsah (při zohlednění povolené tolerance).**
- 5 **Důkladně volit jazykové prostředky.**
Důležitý je rovněž výběr jazykových prostředků, rozmyslet si, pro jakého adresáta má být text určen, jaké jsou základní požadavky na daný slohový útvar nebo funkční styl, a podle toho volit jednotlivé jazykové prostředky. Maturant by měl rozlišovat mezi obecnou češtinou, nářečím a spisovnou češtinou, volit slova uvážlivě podle toho, co chce označit, a podle významu, který danému označení odpovídá. V neposlední řadě by se měl snažit používat synonyma a nezapomenout na rozdíl mezi slovy neutrálními a zabarvenými.
 - 6 **Promyslet kompozici textu a přehledně text členit podle informací, které spolu souvisejí.**
Při psaní písemné práce by se nemělo zapomínat na členění textu, text by měl být přehledně uspořádan, aby bylo možné se v něm zorientovat.
Text musí být srozumitelný i pro toho, kdo autora práce nezná. Nelze počítat s tím, že si hodnotitel domyslí, co chtěl autor sdělit.
 - 7 **Psát čitelně.**
To, co hodnotitel nepřečte, nebude moci ohodnotit, proto je důležité snažit se psát čitelně.
 - 8 **Pracovat s výchozím textem, pokud je to v zadání určeno, ale pozor: POUZE OPSAT VÝCHOZÍ TEXT do písemné práce NESTAČÍ!**
V některých zadáních se maturanti setkají s výchozím textem, ten slouží jako pomocník, jak lépe porozumět zadání. Může přinést informace potřebné k napsání písemné práce, může být inspirací (jako např. v případě vypravování), může obsahovat myšlenku nebo citát, ke kterému je potřeba se

>>>

vyjádřit. Výchozí text samozřejmě může být do samotné práce funkčně začleněn, je však třeba mít na paměti, že pokud bude výchozí text prostě jenom opsán nebo použit tak, že se tím pouze uměle navýší počet slov, nebude se započítávat do celkového rozsahu písemné práce, protože se nejedná o autorský text, který lze hodnotit. Maturanti tedy musejí počítat s tím, že do minimálního rozsahu práce se započítává pouze jejich vlastní text.

ÚSTNÍ ZKOUŠKA Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Den, kdy se bude konat ústní zkouška společně částí maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury, stanovuje ředitel školy. Zkouška samotná začíná pro maturanta v okamžiku, kdy si vylosuje číslo zadání a obdrží příslušný pracovní list. Pracovní list obsahuje vše podstatné, co žák potřebuje k přípravě na potítku. To znamená výňatek z uměleckého a neuměleckého textu a vlastní zadání. Čas pro přípravu na potítku je 20 minut a vlastní zkoušení trvá nejdéle 15 minut. U ústní zkoušky z českého jazyka a literatury nejsou povoleny žádné pomůcky, tedy ani čtenářský deník.

ZADÁNÍ ZKOUŠKY – PRACOVNÍ LIST

Název pracovního listu odpovídá jednomu z literárních děl, uvedenému v žákovském seznamu literárních děl, který žák odevzdává řediteli školy nejpozději 31. března. Tento žákovský seznam musí vycházet ze školního seznamu zveřejněného již na podzim loňského roku a musí obsahovat minimálně 20 literárních děl. Pracovní list se pak skládá z výňatku textu uměleckého a textu neuměleckého, neumělecký text pak může být vybrán z jakékoli oblasti, např. z odborné literatury, novin a časopisů, internetových zdrojů atd.

Vlastní zadání zkoušky (někdy označované také jako struktura zkoušky) může být obecné nebo rozpracované, záleží na tom, jakým způsobem byl pracovní list připraven. Rozpracovaná struktura přesněji provádí zkouškou, obecná dává větší prostor pro spolupráci se zkoušejícím či vlastní strukturování jednotlivých bodů.

Ústní zkouška je primárně dialogem se zkoušejícím, který kromě samotného zkoušení dbá i na časové rozvržení zkoušky. Uměleckému i neuměleckému textu je možné věnovat stejně dlouhou dobu.

ŠESTERO DOBRÝCH RAD K PŘÍPRAVĚ NA POTÍTKU A K PRŮBĚHU ZKOUŠKY:

- 1 Všechny odpovědi na jednotlivé body struktury je dobré si při přípravě na „potítku“ **přehledně poznamenat**, v rozhovoru se zkoušejícím se pak maturant lépe v poznámkách orientuje.
- 2 Z výše uvedeného plyne, že je **lepší psát si poznámky spíše heslovitě** nebo za pomoci krátkých vět.
- 3 Pracovat s pracovním listem, např. je **vhodné podtrhávat si v pracovním listu to, čím chce žák odpovědi doložit**.
- 4 **Zkouška má těžiště v práci s texty, maturant by se tak měl zaměřit hlavně na ně**, nikoli na mechanicky naučené informace o životě a díle autora.
- 5 Při samotné zkoušce by měl zkoušený **mluvit souvisle a spisovně**, v dobře strukturovaných a přehledných větách; součástí hodnocení zkoušky je totiž i hodnocení samotného projevu.

- 6 Pokud není zkoušenému jasná otázka či požadavek zkoušejícího, neměl by se bát na cokoli zeptat, i tím dokládá kvalitu svých komunikačních dovedností.

STATISTIKA Z MZ 2012

Jaké byly průměrné výsledky při maturitní zkoušce z českého jazyka a literatury v roce 2012 a co z nich lze vyčíst? Statistiky a čísla z obou zkušebních období maturitní zkoušky v roce 2012 jsou předmětem důkladných analýz a jejich seskupení se stalo základem souhrnných zpráv pro školy. Pokud se však podíváme na výsledky z obecnějšího pohledu, můžeme i pro Maturitní zpravodaj nalézt pár zajímavých a pro letošní maturanty možná i užitečných faktů. Jen pro pořádek je nutné uvést, že veškerá zmíněná data se týkají loňské maturitní zkoušky z českého jazyka, a to základní úrovně obtížnosti.

K prvnímu, tedy řádnému termínu se v loňském roce přihlásilo celkem **92 284 žáků, z nichž 87 010 (94,3 %) zkoušku nakonec skutečně konalo**. Počet těch, kteří zkoušku nekonali nebo ji nevykonali úspěšně v poměru k počtu všech žáků ke zkoušce přihlášených, **tzv. hrubá neúspěšnost, byla v loňském roce 8,2 % za celou komplexní zkoušku**. Při bližším zaměření na hrubou neúspěšnost u jednotlivých dílčích zkoušek lze pozorovat, že jednotlivé údaje se od sebe příliš neliší. Hrubá neúspěšnost u didaktického testu byla 6,3 %, u písemné práce 6,9 % a stejný údaj, tedy 6,9 % se váže i k hrubé neúspěšnosti u ústní zkoušky. Zajímavým statistickým údajem je rovněž tzv. čistá míra neúspěšnosti u celé komplexní zkoušky z českého jazyka a literatury, ta byla v loňském roce 2,6 %. Tento údaj ukazuje poměr počtu maturantů, kteří zkoušku nevykonali úspěšně, k počtu maturantů, kteří se ke zkoušce dostavili a dokončili ji.

Komplexy úloh:

Pravidla českého pravopisu

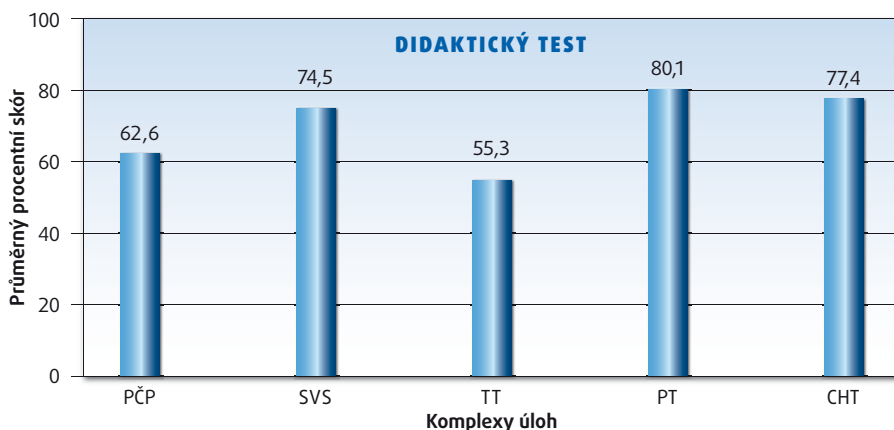
Úlohy zahrnuté do komplexu pravopisných úloh ověřují znalost pravidel českého pravopisu a dovednost aplikace těchto znalostí v konkrétních souvislostech. Úlohami je ověřováno, zda žáci ovládají pravidla pro označování hlásek ve slovech domácích, pravopis předložek a předpon s/z, pravidla pro psaní členicích znamének, velkých písmen, i/y ve shodě podmětu s přísudkem aj.

Slovo, věta, souvětí

Úlohy v tomto komplexu ověřují, zda žáci ovládají slovotvornou a morfológickou analýzu slovních tvarů, zda chápou význam pojmenování a zda si osvojili syntaktickou analýzu věty a souvětí. Žáci tedy při řešení

>>>

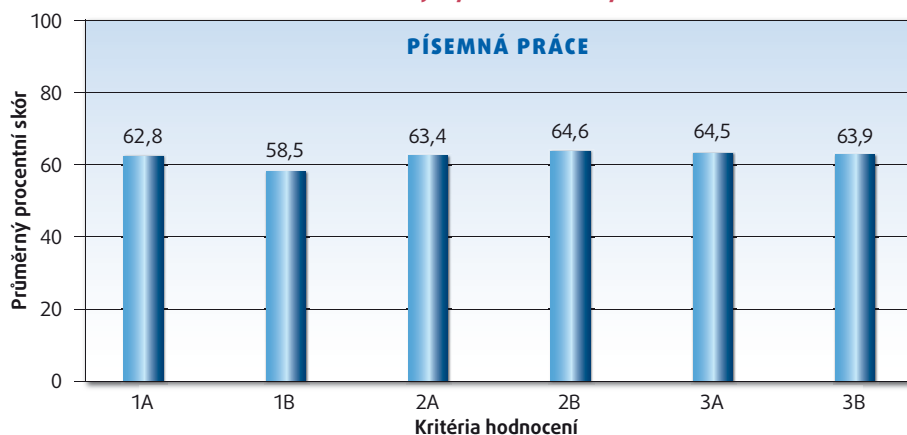
Úspěšnost žáků v komplexech úloh v didaktickém testu základní úrovně obtížnosti v MZ 2012

Legenda: PČP: Pravidla českého pravopisu; SVS: Slovo, věta, souvětí; TT: text a jiný text; PT: Porozumění textu; CHT: charakter textu

Procentní skóre: podíl počtu získaných bodů ku možnému maximu (vyjádřeno v %), uvádíme průměr za všechny žáky.

Úspěšnost v jednotlivých kritériích hodnocení písemné práce z českého jazyka a literatury

Legenda: 1. Vytvoření textu podle zadaných kritérií: 1A – Dodržení zadání z hlediska tématu; 1B – Dodržení zadání z hlediska komunikační situace, resp. slohového útvaru; 2. Funkční užití jazykových prostředků s ohledem na jazykovou normu: 2A – Pravopis a morfolgie; 2B – Volba slovní zásoby; 3. Kompoziční výstavba textu: 3A – Formální prostředky textové návaznosti; 3B – Výsledná soudržnost a věcná souvislost textu

Procentní skóre: podíl počtu získaných bodů ku možnému maximu v jednotlivých oblastech hodnocení (vyjádřeno v %), uvádíme průměr za všechny žáky.

těchto úloh zejména identifikují morfologicky chybný tvar slova v daném kontextu, odvozují význam pojmenování v kontextu i mimo něj, přiřazují synonyma/antonyma k danému pojmenování, posuzují vhodnost pojmenování v daném kontextu i mimo něj, identifikují nedostatky a chyby ve výstavbě věty/souvětí a vybírají nejvhodnější opravu aj. Tímto komplexem jsou ověřovány zejména dovednosti z oblasti slovtvorby, morfolgie, lexikologie a syntaxe.

Porozumění textu

Komplex úloh má svým pojetím nejbližší k ověřování čtenářských dovedností. Charakterizují jej úlohy, při jejichž řešení žáci vyhledávají v textu požadované informace, identifikují různé způsoby čtení a interpretace textu, rozeznávají autora, vypravěče, lyrický subjekt a postavy.

Text, jeho charakter a výstavba

Úlohami zařazenými do tohoto komplexu jsou ověřovány především žákovské dovednosti týkající se rozeznání základního charakteru textu a analýzy výstavby výpovědi a textu. Žáci posuzují celkovou výstavbu textu a identifikují její případné nedostatky,

prokazují, zda rozeznávají různé typy textů, posuzují vztahy mezi účastníky komunikace, doplňují podle smyslu název textu, uspořádávají části textu podle textové návaznosti aj.

Text a jiný text

Do komplexu úloh Text a jiný text jsou zařazeny úlohy, při jejichž řešení žáci pracují s porovnáním informací z různých textů či využívají informací z odborného textu při práci s jinými druhy textů, a to včetně využití interdisciplinárních souvislostí.

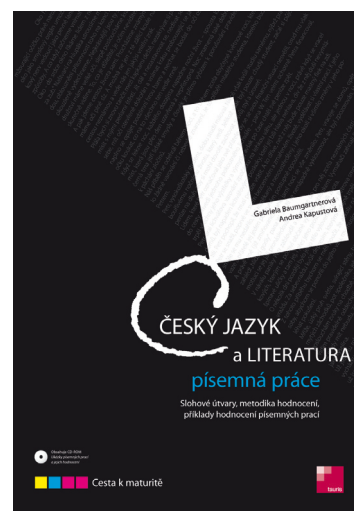
DALŠÍ UŽITEČNÉ INFORMACE NEJEN KE ZKOUŠCE Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Chcete-li získat aktuální, důležité a hlavně oficiální informace o maturitní zkoušce ve školním roce 2012/2013, navštivte stránky www.novamaturita.cz. Zejména pro samotné maturanty je pak ideálním informačním kanálem facebookový profil **Udělám maturitu!**, kde se návštěvník dozví nejen rady a tipy od bývalých i budoucích maturantů, ale samozřejmě i aktuální informace, které s maturitní zkouškou souvisí.

Pomocnou ruku při přípravě na maturitní zkoušku podává také publikace **Český jazyk a literatura – písemná práce**, kterou si lze objednat přes e-shop nakladatelství TAURIS na adrese www.tauris.cz nebo zakoupit osobně v centru Prahy (více informací [zde](#)). Tato příručka, připravená přímo metodickými písemných prací společně části maturitní zkoušky, si klade za cíl usnadnit učitelům práci při přípravě žáků na písemnou práci z českého jazyka a literatury a samotným žákům pomoci snížit riziko neúspěchu při této dílčí maturitní zkoušce.

Pro přípravu k maturitní zkoušce z matematiky jsou neméně vhodné sbírky úloh, jejichž již třetí vydání obsahuje celkem 500 řešených úloh z matematiky. Tyto sbírky se tak stanou užitečným pomocníkem při školní či mimoškolní přípravě k maturitní zkoušce z matematiky. Cvičebnice lze rovněž objednat v e-shopu www.tauris.cz.

Na webových stránkách www.novamaturita.cz v záložce Publikace k maturitě 2013 naleznete zámek příručky k písemným pracím z anglického, francouzského, německého, ruského a španělského jazyka, které byly CERMATEM vydány v rámci metodické podpory učitelů cizích jazyků a přípravy žáků k maturitní zkoušce. Na výše uvedeném odkazu je k dispozici také příručka **JAK NA TO – PÍSEMNÁ PRÁCE Z ČESKÉHO JAZYKA 2013**.

MATURITNÍ ZPRAVODAJ 17 2013

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zpracovalo Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání – CERMAT za podpory Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky. ISSN 1803-9928